

Examen VWO 2015

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

tijdvak 1

woensdag 13 mei

9.00 - 12.00 uur

Vergeet niet je op te zetten!

Klik op 'Start' om te beginnen.

Tijdens het examen kun je de volgende knoppen gebruiken:

ingesproken tekst

regelen van het volume

uitleg van het programma

ga een pagina terug of verder

ga naar het begin of het einde van het examen

Voor het openen van bronnen gebruik je de volgende knoppen:

afbeelding

filmfragment

geluidsfragment

tekst

Hiernaast kun je testen of het beeld en geluid goed functioneren.

Dit examen bestaat uit drie blokken met in totaal 31 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.
Voor elke vraag staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Blok 1: De waterspuwers van de *Notre-Dame*

Blok 2: Blauwbaard

Blok 3: De sprookjes van Disney

Bij het beantwoorden van de vragen maak je gebruik van de aangeboden bronnen. Tevens wordt een beroep gedaan op je eigen kennis.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Blok 1 De waterspuwers van de *Notre-Dame*

Dit blok gaat over de *Notre-Dame* van Parijs, over het beeldhouwwerk aan de gevels en over de roman *De klokkenluider van de Notre-Dame*.

Op afbeelding 1 zie je de *Notre-Dame* van Parijs, gewijd aan Maria, Onze Lieve Vrouw. De bouw van deze kathedraal begon in 1163 en nam twee eeuwen in beslag. Afbeelding 2 is een plattegrond van de stad zoals die er in het begin van de dertiende eeuw uitzag, met de kathedraal op een eiland in de rivier de Seine.

De grootte en de centrale locatie van de *Notre-Dame* symboliseren de positie van de Kerk als belangrijk instituut in de middeleeuwen. Daarnaast was de kathedraal ook van economisch belang voor de stad.
(2p) Noem twee manieren waarop een kathedraal van economisch belang kon zijn voor een stad.

De *Notre-Dame* is een gotische kathedraal. Suger, abt van het klooster Saint-Denis bij Parijs, liet omstreeks 1140 in Saint-Denis een kerk bouwen in een nieuwe stijl die later gotiek genoemd zou worden.

Suger streefde naar een bouwstijl die de 'spirituele beleving van het goddelijke' zou versterken, naar schoonheid als weerspiegeling van theologische ideeën.

(2p) Geef aan welke spirituele beleving Suger voor ogen stond en leg uit hoe deze beleving volgens hem in een gotische kerk kan ontstaan.

In filmfragment 1 zie je de *Notre-Dame* tijdens een flinke regenbui. Ter bescherming van de gevels wordt het regenwater geloosd via de waterspuwers, stenen figuren die op strategische plekken zijn aangebracht.

Het hemelwater wordt afgevoerd via een ingenieus systeem dat onderdeel is van de constructie van de kathedraal.

(2p) Leg uit hoe de draagconstructie van een gotische kathedraal functioneert. Geef daarna aan hoe het water bij de spuw-ers komt.

Op kathedralen werden ook fabeldieren geplaatst, zoals de chimaera op afbeelding 6 en andere monsterachtige figuren zoals op afbeelding 7. Ze hadden in de middeleeuwen een symbolische functie.

(3p) Geef aan wat de symbolische functie was van dit soort figuren. Noem daarna twee aspecten van de afbeeldingen waaruit je die betekenis kunt afleiden.

Op afbeelding 8 zie je de voorgevel van de *Notre-Dame* met drie portalen met beeldhouwwerk. Afbeelding 9 toont het Mariaportaal.

De vrijheid van de beeldhouwer bij de vormgeving van een dergelijk portaal was beperkt.

(2p) Leg uit waardoor die vrijheid werd ingeperkt. Geef daarna aan waarom die inperking niet gold voor de vormgeving van waterspuwers en/of fabeldieren.

NB Laat de beperking door de boogvorm buiten beschouwing.

In de loop van de eeuwen raakte de *Notre-Dame* in verval. In de negentiende eeuw gingen stemmen op die voor restauratie pleitten. Ook de schrijver Victor Hugo vroeg hier aandacht voor in zijn roman *Notre-Dame de Paris*, vertaald als *De klokkenluider van de Notre-Dame*. Dit boek, dat in 1831 verscheen, werd erg populair en leidde tot een grootscheepse restauratie.

Het restaureren van de Parijse kathedraal past in de tijdgeest van de negentiende eeuw.

(2p) Geef twee argumenten waarom de restauratie van de *Notre-Dame* aansluit bij die tijdgeest.

De klokkenluider van de Notre-Dame werd een groot succes. Het verhaal speelt zich af in het laat-middeleeuwse Parijs en gaat over de onbeantwoorde liefde van de mismaakte klokkenluider Quasimodo voor de mooie zigeunerin Esmeralda.

Het verhaal past goed in de romantiek. Het personage Quasimodo weerspiegelt bijvoorbeeld de fascinatie voor het afwijkende of het groteske.

(3p) Bespreek nog drie kenmerken van de romantiek die je kunt afleiden uit dit verhaal.

Victor Hugo, die als een van de grondleggers van de Franse romantische beweging wordt beschouwd, had een esthetische waardering voor het monsterlijke en het mismaakte. Hij vond het lelijke een grotere bron van inspiratie dan de klassieke schoonheid van de antieken.

Deze opvatting is kenmerkend voor de romantiek.

(2p) Leg dit uit aan de hand van twee argumenten.

8

12

13

14

2

De restauratie van de *Notre-Dame* stond onder leiding van Eugène Viollet-le-Duc. Deze architect had uitgesproken opvattingen over het restaureren van gebouwen. Hij ontwierp zelf chimaera's voor de kathedraal en plaatste een nieuwe reeks koningsbeelden boven de portalen van de voorgevel.

De gerenommeerde archeoloog Didron vroeg zich openlijk af of dat wel verantwoord was. Hij was van mening dat de galerij van de koningsbeelden beter leeg kon blijven.

Er waren dus verschillende opvattingen over het al dan niet aanbrengen van nieuw beeldhouwwerk bij een restauratie.

(3p) Geef twee argumenten voor het standpunt van Viollet-le-Duc. Geef daarna een argument dat aansluit op de visie van Didron.

In 1996 verscheen de Disney-tekenfilm *De klokkenluider van de Notre-Dame*. In het fragment zie je Quasimodo die ernaar verlangt om één dag uit de kathedraal te mogen en bij de echte wereld te horen.

De film is gemaakt voor het miljoenenpubliek van de massacultuur.
(3p) Leg uit hoe de film tegemoetkomt aan de verwachtingen van dit publiek. Doe dat aan de hand van drie aspecten van het fragment.

Blok 2 Blauwbaard

Dit blok gaat over modernistische invloeden in muziek en dans aan de hand van het werk van de componist Béla Bartók.

In de eerste helft van de twintigste eeuw raakten kunstenaars geïnteresseerd in volkse cultuuruitingen. In Europa waren die vooral te vinden in de Oost-Europese landen, waar het grootste deel van de bevolking nog op het platteland leefde.

Volkskunst was in die tijd een bron van inspiratie voor kunstenaars die op zoek waren naar vernieuwing.

(2p) Leg uit waarom deze kunstenaars vernieuwing wilden en geef aan wat hen in de volkskunst aantrok.

Voor de Hongaarse componist Béla Bartók was volksmuziek interessant studiemateriaal. Hij trok erop uit met opnameapparatuur en liet zich voorzingen op de plekken waar deze muziek nog werd uitgevoerd. Zo legde hij vast wat dreigde te verdwijnen. In het filmfragment zie je het apparaat waarmee Bartók volksmuziek opnam en kon afspelen.

Bartók's werkwijze kan als een soort wetenschapsbeoefening worden opgevat.

(1p) Geef aan waarom kunstenaars in de cultuur van het moderne wetenschappelijk te werk wilden gaan.

In filmfragment 2 zie je een volksdans die wordt uitgevoerd op muziek die Bartók tijdens zijn veldstudies verzamelde. Dit soort dansen is ontstaan in een gemeenschap en wordt van generatie op generatie doorgegeven.

Volksdansen zijn van oorsprong sociale dansen. Dat kun je onder meer zien aan de formaties in dit fragment.

(2p) Noem twee van deze formaties en geef aan hoe ze het sociale karakter van de dans weerspiegelen.

In het filmfragment zie je de dansers in klederdracht. Oost-Europese klederdrachten inspireerde decor- en kostuumontwerpers uit de cultuur van het moderne. Afbeelding 2 en 3 zijn ontwerpen van Natalia Gontsjarova voor kostuums voor de Ballets Russes. Op afbeelding 4 zie je de uitvoering van een van haar ontwerpen.

(2p) Geef aan waarom de presentatie op afbeelding 2 en 3 modernistisch genoemd kan worden. Geef ook aan welk kenmerk van volkskunst Gontsjarova heeft uitgebuit.

In 1911 componeerde Bartók de opera *Hertog Blauwbaards burcht*. Deze opera werd aanvankelijk afgewezen en kreeg pas in 1918 een première.

De muziek van *Blauwbaard* stond blijkbaar te ver af van de romantische opera waaraan het publiek gewend was.

(3p) Noem drie kenmerken van de muziek waarvoor dat geldt.

In 1981 werd Bartóks opera verfilmd. In filmfragment 3 zie je een scène uit deze film. Blauwbaard opent de deur naar zijn grote rijk.

De scène vormt een van de hoogtepunten van de opera.

(3p) Noem twee manieren waarop dit hoogtepunt is uitgedrukt in de muziek.

Geef daarna aan hoe dit wordt versterkt door middel van beeld.

Een verfilming biedt veel mogelijkheden, maar niet iedereen vindt dat de opera daarmee tot zijn recht komt. De toonaangevende Hongaarse dirigent Iván Fischer wil zelfs geen toneelbeeld. Hij voert Bartóks opera het liefst concertant uit.

(1p) Ben je van mening dat een opera met een concertante uitvoering goed tot zijn recht komt? Geef een argument voor je antwoord.

In 1977 maakte de choreografe Pina Bausch een dansvoorstelling met de titel *Blaubart - Beim Anhören einer Tonbandaufnahme von Béla Bartók's Oper 'Herzog Blaubarts Burg'* (Blauwbaard - Bij het beluisteren van een bandopname van Béla Bartók's opera 'Hertog Blauwbaards burcht').

In het filmfragment zie je Judith en Blauwbaard. Het is het moment in het sprookje waarop de eerste deur wordt geopend.

(2p) Leg uit hoe Bausch dit aangeeft en hoe zij dit verbeeldt.

In haar versie van *Blauwbaard* legt Bausch de nadruk op wat in haar ogen de essentie van het sprookje is: de tragiek van de liefde tussen man en vrouw, die nooit tot geluk zal leiden.

De martelkamer is een metafoor voor deze tragiek.

(2p) Leg dit uit. Betrek de inhoud van de scène in je antwoord.

In filmfragment 5 zie je wat er met de vorige vrouwen van Blauwbaard is gebeurd.

De scène kan geïnterpreteerd worden als een 'ballet blanc' uit het klassieke ballet. De vrouwen dragen bijvoorbeeld witte kostuums, die hier associaties met een trouwjapon of een doodskleed oproepen.

(1p) Bespreek nog een ander aspect waardoor de scène aan een klassiek 'ballet blanc' doet denken.

De voorstellingen van Bausch spelen zich af in opvallende decors, die aansluiten bij de inhoud van haar werk.

(2p) Geef voor twee aspecten van het decor aan hoe die inhoud hier wordt weerspiegeld.

Het werk van Bausch wordt neo-expressionistisch danstheater genoemd.

(2p) Leg uit waarom deze voorstelling expressionistisch genoemd kan worden. Betrek inhoud en esthetiek in je antwoord.

Blok 3 De sprookjes van Disney

Dit blok gaat over de tekenfilms van Walt Disney en diens invloed op de ontwikkeling van de massacultuur.

De jaren twintig waren in de Verenigde Staten een periode van economische voorspoed. De Amerikaanse filmindustrie kwam tot bloei en beleefde gouden tijden.

In de jaren dertig heerste een grote economische crisis. De populariteit van het medium film nam in die tijd alleen maar toe.

(2p) Bespreek twee aspecten die bijdroegen aan die populariteit in de jaren dertig.

Naast succesvolle speelfilms waren er in de bioscopen ook tekenfilms te zien. Ze werden gepresenteerd als kort, komisch voorprogramma. In filmfragment 1 zie je een scène uit *Puss in Boots (De gelaarsde kat)* uit 1922. Deze tekenfilm werd geproduceerd door het bedrijf Laugh-O-Gram, opgericht door Walt Disney.

Het maken van een tekenfilm kostte in de beginjaren veel tijd. In *Puss in Boots* hebben de tekenaars met beperkte middelen toch optimaal beweging gesuggereerd.

(1p) Leg aan de hand van een voorbeeld uit hoe dat hier is gedaan.

Tekenfilms werden gaandeweg een belangrijk onderdeel van bioscoopprogramma's. In 1933 bracht Disney *Three little Pigs* uit.

Deze film had meteen veel succes bij het Amerikaanse publiek. Het verhaal sloeg kennelijk goed aan in de jaren dertig.

(1p) Verklaar waarom dit sprookje toen zo goed aansloeg.

De titelsong *Who's afraid of the Big Bad Wolf* werd als single uitgebracht. De song groeide uit tot een lijflied voor de Amerikanen, een lied dat kennelijk hun mentaliteit weerspiegelde.

(3p) Verklaar aan de hand van drie muzikale aspecten waarom dit lied daar geschikt voor is.

NB Laat de tekst buiten beschouwing.

Tekenfilms werden mede dankzij Walt Disney een geliefd genre. In 1937 ging zijn eerste avondvullende tekenfilm in première, *Sneeuwwitje en de zeven Dweren*, naar het sprookje van de gebroeders Grimm.

De tekenfilm was een geschikt medium voor dit verhaal en lag ook meer voor de hand dan een speelfilm.

(1p) Geef aan waarom voor sprookjes als *Sneeuwwitje* de tekenfilm destijds meer voor de hand lag dan een speelfilm. Betrek beide media in je antwoord.

In filmfragment 4 zie je de heks, die Sneeuwwitje een vergiftigde appel geeft. De dwergen zijn onderweg om haar te redden.

Disney zorgt dat het publiek helemaal wordt meegesogen in zijn versie van het sprookje. Hij laat geen ruimte voor een eigen interpretatie. De personages zeggen bijvoorbeeld hardop wat ze denken, zodat de beschouwer zich vanzelf met hen identificeert.

(3p) Bespreek nog drie middelen waarmee Disney zorgt dat het publiek wordt meegesogen. Geef daarbij steeds een voorbeeld uit het fragment.

Na het succes van *Sneeuwwitje* kreeg Disney vaak het verzoek om rondleidingen in zijn studio's te organiseren. Dat bracht hem op het idee voor een pretpark. In 1955 werd 'Disneyland Californië' geopend, waarin *Snow White's Adventures* een van de attracties was. Filmfragment 5 geeft hiervan een indruk.

De attractie is volledig afgestemd op het massapubliek en de beleving wordt hier nog dwingender gestuurd dan Disney in de bioscoop doet.

(2p) Geef aan hoe Disney hier de beleving manipuleert. Geef daarna aan in welk opzicht dit typerend is voor de massacultuur.

In filmfragment 6 zie je de Finse kunstenares Pilvi Takala in een performance die ze in 2009 uitvoerde bij de ingang van Disneyland Parijs. Het werk heet *The Real Snow White*.

(2p) Geef aan wat in de kunst onder een performance wordt verstaan en geef aan waaruit deze specifieke performance bestaat.

In het begin van de jaren tachtig bestempelde de postmoderne filosoof Jean Baudrillard Disney's pretparken als plekken waar sprake is van een hyperrealiteit.

In de performance van Pilvi Takala wordt het bestaan van deze hyperrealiteit aangetoond.

(2p) Leg uit hoe dat in deze performance wordt aangetoond.

Dit was de laatste vraag van het examen.

Klik op of als je de vragen nog eens wilt langslopen.

Klik op de knop 'Stoppen' als je klaar bent.

Bronvermelding

De in dit examen gebruikte bronnen zijn vermeld in het examen zelf en/of in het correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Einde